

Catàleg de pintura segles XIX i XX
A-L Fons del Museu d'Art Modern

Ajuntament de Barcelona

Fortuny Marsal, Marià

Reus, 1838 - Roma, 1874

879 L'església de San Manuel i San Benito des del Retiro (Madrid)

Firmat *Forms* a l'angle inferior esquerre. No datat
Oli sobre cartró
53 x 74 cm
Donatiu artista, 1930

Bibl.: BATLLE, E. "Noves adquisicions i donatius destinats al Museu d'Art Contemporani". *BMAB*, vol. I, núm. 1, p. 36. Barcelona, juny 1931

MAM 11520

880 Retrat de Francesc Esteve i Sans

No firmat ni datat. Cap a 1853-1855
Oli sobre tela
95,1 x 75,6 cm
Llegat Francesc Esteve i Sans, per mitjà del fill,
Jaume Esteve i Nadal, 1907

Observ.: El cap del retratat és obra de Manuel Moliné Muns (Barcelona, 1833-1901), artista que destacà principalment en el camp de la caricatura, mentre que la resta és de Marià Fortuny
El retratat era el pare de Laureà, Jaume i Flora Esteve i Nadal, amics de joventut de Fortuny;
Flora va ser deixeble de l'artista

Bibl.: *Exp. 1910*, Cat. núm. 4, p. 86
Exp. Fortuny, 1974, Cat. núm. 1722

MAM 11263

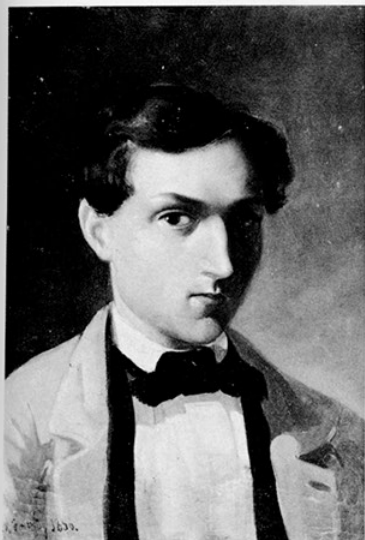
881 Retrat de Flora Esteve i Nadal

Firmat i datat *M. Fortuny, 1856* a l'angle inferior esquerre
Oli sobre cartró
35,5 x 26,5 cm
Adquisició, 1972. Anteriorment va pertànyer a la col·lecció Esteve i Sans i hereus

Bibl.: *Exp. Fortuny, 1974*, Cat. núm. 1728

MAM 113303

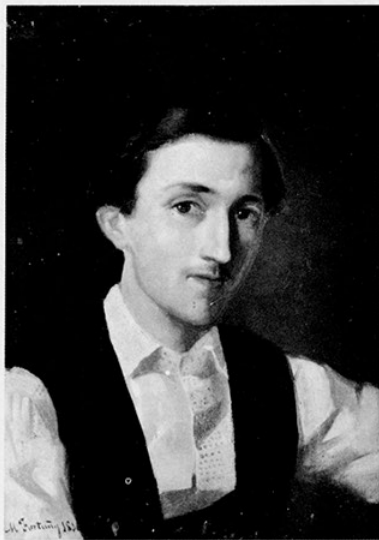

882 Retrat de Laureà Esteve i Nadal

Firmat i datat *M. Fortuny, 1856* a l'angle inferior esquerre
 Oli sobre cartró
 35,5 x 26,5 cm
 Adquisició, 1972. Anteriorment va pertànyer a la col·lecció Esteve i Sans i hereus

Bibl.: *Exp. Fortuny, 1974*. Cat. núm. 1726

MAM 108424

883 Retrat de Jaume Esteve i Nadal

Firmat i datat *M. Fortuny, 1856* a l'angle inferior esquerre
 Oli sobre cartró
 35,5 x 26,5 cm
 Adquisició, 1972. Anteriorment va pertànyer a la col·lecció Esteve i Sans i hereus

Bibl.: *Exp. Fortuny, 1974*. Cat. núm. 1727

MAM 108425

884 Un descans a la cacera

Firmat i datat *M. Fortuny, 1857* a l'angle inferior dret
 Oli sobre tela
 60 x 74 cm
 Adquisició, 1972. Anteriorment va pertànyer a la col·lecció Esteve i Sans i hereus

Observ.: Els caçadors són Jaume i Laureà Esteve, a l'esquerra i a la dreta respectivament

Bibl.: *Exp. Fortuny, 1974*. Cat. núm. 1729

MAM 108426

885 Bugadera

No firmat ni datat

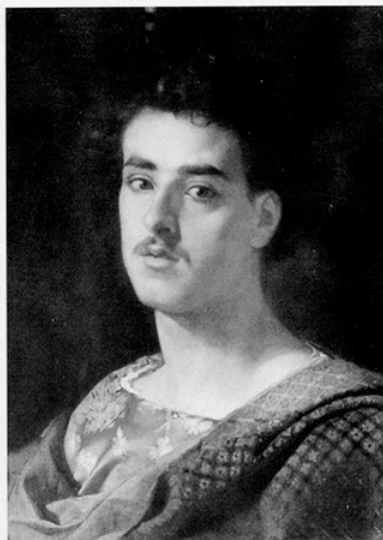
Oli sobre paper

14,2 x 14,3 cm

Llegat Francesc Esteve i Sans, per mitjà del fill, Jaume Esteve i Nadal, 1907

Bibl.: *Exp. Fortuny, 1974*. Cat. núm. 1732

MAM 45893

886 Autoretrat

No firmat ni datat. Roma, cap a 1858-1859

Oli sobre tela

62,5 x 49,5 cm

Adquirit per un grup d'admiradors de l'artista i donada al Museu el 1935. Anteriorment va pertànyer a la col·lecció Luigi Calvi (Pegli, Gènova). De 1930 a 1935 va estar en possessió del fill de l'artista, que va actuar d'intermediari per tal de que l'obra pogués formar part del Museu

Observ.: Al revers, sobre la tela, hi ha un certificat d'autenticitat que diu: *Autorretrato de Mariano Fortuny/Roma 1858-59. Firmado: Mariano Fortuny y Madrazo. 12 Agosto 1929*. Segons el fill de Fortuny aquest va ser l'únic autoretrat a l'oli que va fer el seu pare

Bibl.: FORTUNY Y MADRAZO. *Fortuny*. Bolonya, 1933. Reprod. lám. 2

"Recepció de noves obres al Museu d'Art de

Catalunya". *BMAB*, vol. VI, núm. 57, pp. 44-47. Barcelona, febrer 1936

Exp. Fortuny, 1940. Cat. núm. 221, p. 40

Guia 1953, p. 15

FOLCH I TORRES, J. *Fortuny*, pp. 67 i 68.

Reus, 1962. Reprod. lám. V

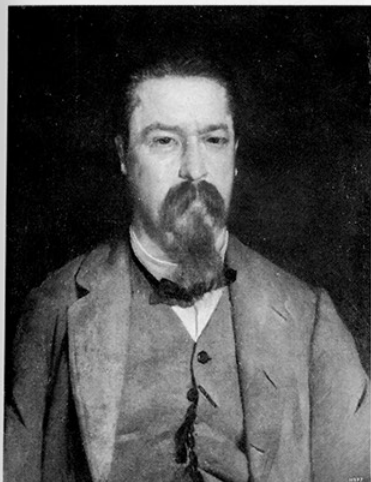
Exp. Fortuny, 1974. Cat. núm. 2

Exp. Fortuny. Castres, 1974. Cat. núm. 6, p. 15.

Reprod. lám. 1

Els autoretrats del MAM, 1984. Cat. núm. 44

MAM 8173

887 Retrat masculí

No firmat ni datat
Oli sobre tela
62 × 50 cm
Donatiu Domènec Carles, 1932

Observ.: Abans, s'havia considerat que el retratat era el tinent coronel Sugrañes, militar que morí a la campanya del Marroc, de 1860, o bé el 4 de febrer a la batalla de Tetuan o el 23 de març a la batalla de Wad-Ras. Atès que Fortuny va arribar a Tetuan el 12 de febrer del mateix any, sembla poc probable que pogués pintar al tinent general Sugrañes vestit de paisà

Bibl.: *Exp. Fortuny, 1940.* Cat. núm. 205, p. 97
Guia 1953, p. 16
Exp. Fortuny, 1974. Cat. núm. 1760

MAM 11397

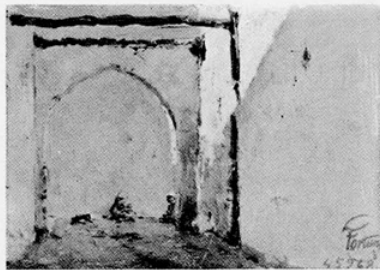
888 L'odalisca

Firmat i datat *M. Fortuny Roma 1861* a l'angle inferior esquerre
Oli sobre cartró
56,9 × 81 cm
Aportació de la Diputació de Barcelona als Museus d'Art de Barcelona, 1906

Observ.: Fortuny va enviar aquesta obra a la Diputació des de Roma el 14 de febrer de '862. L'artista ofería aquesta escena de costums en un interior marroquí com a mostra dels treballs que es proposava realitzar sobre la guerra de l'Àfrica i per tal de ser exposada al Museu Provincial com la primera obra oferta per un pintor català. La Diputació en el mateix mes de febrer de 1862 mostrava en una exposició les tres obres entregades per Fortuny: *L'odalisca*, *Soldat Florentí* (cat. núm. 890) i l'aquarel·la *El Contino* (MAM 10692) juntament amb les obres propietat de l'Acadèmia de Belles Arts (disset acadèmies, una còpia de Guido i una de Rafael), i tres

esbossos a l'oli de batalles, nou esbossos sobre cartró fets en el recent viatge a l'Àfrica i una selecció de dibuixos, aquarel·les amb croquis, apunts, esbossos i projectes. El 1866 aquesta obra s'exposava també a la primera exposició de l'Acadèmia Provincial de Belles Arts de Barcelona.

Bibl.: *Exposició de Objets de Arte. Academia de Bellas Artes.* Cat. núm. 98, p. 11. Barcelona, 1866
DAVILLIER. *Fortuny.* Cat. p. 146. París, 1875
SANPERE I MIQUEL. *Fortuny.* Cat. núm. 32, pp. 36, 60, 65 i 66. Barcelona, 1880
YXART. *Fortuny,* pp. 58, 59, 63 i 64. Barcelona, 1882
MIQUEL I BADIA. *Fortuny,* pp. 23, 24 i 36. Barcelona, 1887. *Reprod.*
Cat. 1926, núm. 3, p. 106
FORTUNY Y MADRAZO. *Fortuny.* Bolonya, 1933. *Reprod. lám.* 4

889 Carrer marroquí

Exp. Fortuny, 1940. Cat. núm. 216, p. 71
Guia 1953, p. 15

FOLCH I TORRES, J. *Fortuny*, pp. 93, 97, 99,
104, 107, 118, 121 i 122. Reus, 1962
Exp. Fortuny, 1974. Cat. núm. 1761

MAM 10691

No firmat ni datat. Cap a 1860-1862
Oli sobre fusta

9 × 12,5 cm
Llegat Marià Fortuny i Madrazo, 1951

Observ.: A l'angle inferior dret du el segell de la
testamentaria
Obra pintada en una fusta d'una caixa de pintures

Bibl.: *Exp. Fortuny, 1974.* Cat. núm. 1766

MAM 45968

890 Soldat florentí

Firmat *M. Fortuny* a l'angle inferior esquerre
No datat. Roma, cap a 1862

Oli sobre cartró
22,5 × 17 cm
Aportació de la Diputació de Barcelona als
Museus d'Art de Barcelona, 1906

Observ.: Obra enviada per Fortuny a la
Diputació l'any 1862. Juntament amb *L'Odalisca*
(cat. núm. 888) i l'aquarel·la *Il Contino* (MAM
10692) fou exposada per la Diputació Provincial
de Barcelona el febrer de 1862 amb altres obres
de Fortuny i quatre anys més tard participà en la
primera exposició organitzada per l'Acadèmia de
Belles Arts
N'existeix una versió similar, a l'aquarel·la, en
una col·lecció particular

Bibl.: *Exposició de Objets de Arte. Academia
de Bellas Artes.* Cat. núm. 99, p. 11. Barcelona,
1866

891 Ferrador marroquí

No firmat ni datat (1863)
 Oli sobre tela
 47 × 65 cm
 Adquirit a la Casa Jacobi, de París, 1922

Bibl.: DAVILLIER. *Fortuny*. Cat. p. 147. París, 1875
 SANPERE I MIQUEL. *Fortuny*, p. 60. Barcelona, 1880
Cat. 1926, núm. 15, p. 107
Exp. Fortuny, 1940. Cat. núm. 224, p. 32
Guia 1953, p. 16
Exp. Fortuny, 1974. Cat. núm. 1771

MAM 10703

892 Estudi de cavall

No firmat ni datat. Cap a 1863
 Oli sobre tela
 23,1 × 11,6 cm
 Donatiu Carles i Sebastià Junyer, 1921

Observ.: Al revers, sobre la tela, es llegeix: *Estudio de caballos, para el Plafón/ del palacio de la Reina Cristina en/París que pintó M. Fortuny, 1863*. Aquesta obra forma part de les col·leccions del Museo del Prado, (Casón del Buen Retiro) de Madrid i va ser adquirida per l'Estat, per Reial ordre el 1894

Bibl.: *Exp. Fortuny, 1974*. Cat. núm. 1772

MAM 14630

YXART. *Fortuny*, p. 58. Barcelona, 1882
 MIQUEL I BADIA. *Fortuny*, p. 23. Barcelona, 1887
Ct. 1926, núm. 5, p. 106
Exp. Fortuny, 1940. Cat. núm. 202, p. 33
Guia 1953, p. 16
 FOLCH I TORRES, J. *Fortuny*, p. 107. Reus, 1962

MAM 10693

893 Batalla de Tetuan

No firmat ni datat (1863)
Oli sobre tela - 300 × 972 cm
Aportació de la Diputació Provincial als Museus
d'Art de Barcelona, 1919

Observ.: Obra realitzada per a la Diputació de Barcelona que li encarregà l'evocació d'alguna de les gestes heroiques dels voluntaris catalans a la guerra d'Àfrica. El 1859 es va acordar que Fortuny, qui finalitzava aleshores la seva estada a Roma pensionat per la Diputació, pintés quatre teles grans i sis de mitjanes, totes sobre episodis d'aquella guerra.

Per aquest motiu, Fortuny va marxar al Marroc el febrer de 1860 on va romandre dos mesos prenent nombrosos apunts i croquis. El 1862 hi va tornar 4 mesos.

Tres anys més tard, la Diputació va rellevar el pintor del seu compromís global a canvi del lliurament de la gran tela *La Batalla de Tetuan*. Poc després, Fortuny va retornar a la Diputació

les quantitats anticipades en lloc de lliurar l'obra, que va restar inacabada. Mort l'artista, la Diputació va adquirir el maig de 1875 la pintura que Fortuny havia conservat al seu taller de Roma.

Durant molt temps *La batalla de Tetuan* va decorar el Saló de Sessions d'aquella corporació, essent traslladada al Museu l'any 1920 després d'esser reentelada en el mateix Palau de la Diputació.

L'obra representa l'expugnació del campament marroquí per les tropes espanyoles el 4 de febrer de 1860. Al centre de la composició i en segon terme figura el cap de l'exèrcit espanyol, O'Donnell, amb el seu estat major. També a segon terme a la dreta, hi ha el general Prim, a l'esquerra els voluntaris catalans que s'apoderen de les trinxeres enemigues mentre la cavalleria marroquina, manada per Muley-el-Abbas, fuig. El departament de Dibuixos del Museu en conserva quinze estudis preparatoris

Bibl.: DAVILLIER. *Fortuny*, cat. núm. 17, p. 147. París, 1875
SANPERE Y MIQUEL. *Fortuny*. Cat. núm. 78. Barcelona, 1880
YXART. *Fortuny*, pp. 82-86. Barcelona, 1882
MIQUEL Y BADIA. *Fortuny*. pp. 32 i 33. Barcelona, 1887
Cat. 1926, núm. 7, p. 106
MASERAS, A. "Notes per contribuir a la història del quadre de Marià Fortuny". *BMB*, vol. II, núm. 9, pp. 33-42 (Barcelona, febrer 1932) i vol. II, núm. 10, pp. 78-88 (Barcelona, març 1932)
FORTUNY Y MADRAZO. *Fortuny*. Bolonya, 1933. Reprod. lám. 6
Guia 1953, p. 15
FOLCH I TORRES, J. *Fortuny*, pp. 89 i 90, 101-105, 112-114 i 128-131. Reus, 1962
Exp. Fortuny, 1974. Cat. núm. 1773

MAM 10695

894 Retrat del pintor Joaquim Agrassot
(1836-1918)

No firmat ni datat. Roma, cap a 1864
Oli sobre tela
31 x 24,5 cm
Donatiu Ramon Batlló, 1915

Observ.: Abans, s'havia considerat que el retratat era l'escultor Jeroni Suñol. Xavier de Salas en un article de l'any 1945 va identificar el retratat com Joaquim Agrassot, pintor valencià amic de Fortuny

Bibl.: *Cat. 1926*, núm. 6, p. 106
Exp. Fortuny, 1940, p. 98

SALAS, X. de. "Fortuny y el Greco". *BMB*, vol. III-4, pp. 241-245. Barcelona, 1945
Guia 1953, p. 16
Exp. Fortuny, 1974. Cat. núm. 1787

MAM 10694

895 El col·leccionista d'estampes

Firmat i datat *M. Fortuny/roma 1866* a l'angle inferior dret
Oli sobre tela
52 x 66,5 cm
Donatiu d'*Amics dels Museus de Catalunya* que el van adquirir per subscripció pública el 1935. Anteriorment va pertànyer al col·leccionista americà Walter Fol que l'havia adquirit a Goupil, marxant de Fortuny. Els hereus de Fol, abans de 1888, el van vendre al Baró Pereire de París i posteriorment va formar part d'una col·lecció particular de Madrid

Observ.: Existeixen dues altres versions d'aquesta obra: una primera realitzada el 1863 que formà part de la col·lecció Stewart i ara és al Museu de Belles Arts de Boston. Una tercera, datada el 1867, que havia estat a la col·lecció Turner i actualment es troba al Museu d'Art Occidental Puixkin de Moscou. La segona versió propietat del nostre Museu,

molt probablement va estar exposada l'estiu de 1866 al taller que el pintor Francisc Sans Cabot, amic de Fortuny, tenia a Madrid. Posteriorment per iniciativa d'*Amics dels Museus* va estar exposada al Palau de la Virreina de Barcelona entre el 19 de desembre de 1935 i el 6 de gener de 1936 amb motiu de la subscripció pública. El Departament de Dibuixos del Museu posseïx vuit dibuixos preparatoris d'aquesta pintura

Bibl.: DAVILLIER. *Fortuny*. Cat. p. 147. París, 1875
SANPERE I MIQUEL. *Fortuny*. p. 60. Barcelona, 1880
YXART. *Fortuny*. p. 79. Barcelona, 1882
MIQUEL I BADIA. *Fortuny*. p. 33. Barcelona, 1887
"Lliurament d'una altra obra de Fortuny al Museu". *BMB*, vol. VI, núm. 59, pp. 102-107. Barcelona, abril 1936
FOLCH I TORRES, J. M. "L'aficionat a les

896 Bust d'home

Estampes de Fortuny". *BMAB*, vol. VI, núm. 59, pp. 107-117. Barcelona, abril 1936
Exp. Fortuny, 1940. Cat. núm. 222, p. 67
Gula 1953, p. 16
FOLCH I TORRES, J. *Fortuny*, pp. 82, 140 i 160. Reus, 1962
Exp. Fortuny, 1974. Cat. núm. 1789
Exp. Fortuny. Castres, 1974. Cat. núm. 28, p. 23

MAM 14560

No firmat ni datat. Cap a 1866
Oli sobre tela
75 x 62 cm
Adquirit a la Casa Jacobi de París, 1922

Observ.: A l'angle inferior esquerre du el segell de la testamentaria

Bibl.: *Cat. 1926*, núm. 12, p. 107
FORTUNY Y MADRAZO. *Fortuny*. Bolonya, 1933. Reprod. lám. 18
Gula 1953, p. 16
Exp. Fortuny, 1974. Cat. núm. 1801

MAM 10700

897 La Vicaria

Firmat i datat *M. Fortuny 1870* a l'angle inferior esquerre
Oli sobre fusta
60 x 93,5 cm
Adquirit el 1922 per subscripció pública.
Anteriorment va pertànyer a la col·lecció de Madame Cassin la qual va adquirir-la a la Galeria Goupil el 1870. Entre l'any 1912 i 1922 va pertànyer a la col·lecció del comte de Pradere

Observ.: Fortuny en va realitzar una primera versió a finals de 1867 o començaments de 1868. El seu marxant A. Goupil li va adquirir i va restar durant molt anys a la col·lecció dels seus hereus passant posteriorment a una altra col·lecció particular espanyola.
Aquesta segona i definitiva versió, pintada sobre una antiga fusta de noguera, la va començar a pintar a Roma l'any 1868, continuant-la l'any següent a París, primer al taller del pintor

Gèrôme i després al taller que va tenir Fortuny a l'Hôtel Vallin.

Fortuny va utilitzar com a models familiars seus com la seva dona, els seus cunyats Isabel i Raimundo de Madrazo, amics com el pintor Meissonnier o la senyora Malvina Colomer, el seu criat Arlecchino i alguns models professionals.

Acabada el 1870 fou exposada el mes de maig a la galeria que Goupil tenia a l'avinguda de l'Opéra on l'obra va causar gran admiració de públic i crítica. L'escriptor Théophile Gautier, crític d'art del *Journal Officiel* de França, publicà un article el 19 de maig de 1870 que contribuï a augmentar el prestigi del pintor.

Cap al 1884 la presència de corcs a la fusta aconsellà sotmetre-la a un laboriós procés de restauració en el qual es va eliminar el suport de fusta de noguera, que va ser substituït per una taula de cedre.

A partir del 16 de juny de 1922 *La Vicaria* fou exposada per la Junta de Museus per primera

vegada a Barcelona i del 22 de juliol al 2 d'agost del mateix any es va exposar al Centre de Lectura de Reus.

El Departament de Dibuixos del Museu conserva una sèrie d'estudis preparatoris d'ambdues versions de *La Vicaria*

Bibl.: BEAUMONT, DAVILLIER, DUPONT-AUBERVILLE. *Atelier de Fortuny*, p. 5. París, 1875

DAVILLIER. *Fortuny*. Cat. núm. 58, p. 152. París, 1875

GOUPIL. *Fortuny*. París, 1875. Reprod. lám. XXVII

SANPERE Y MIQUEL. *Fortuny*. Cat. núm. 65, pp. 52-54, 55 i 60-65. Barcelona, 1880

YXART. *Fortuny*. pp. 94-97. Barcelona, 1882

MIQUEL I BADIA. *Fortuny*. pp. 39, 40 i 45. Barcelona, 1887

Cat. 1926, núm. 10, p. 107

MESTRES, A. *La Vicaria de Fortuny*. Barcelona, 1927

FORTUNY Y MADRAZO. *Fortuny*. Bolonya, 1933. Reprod. lám. 21, 22 i 23

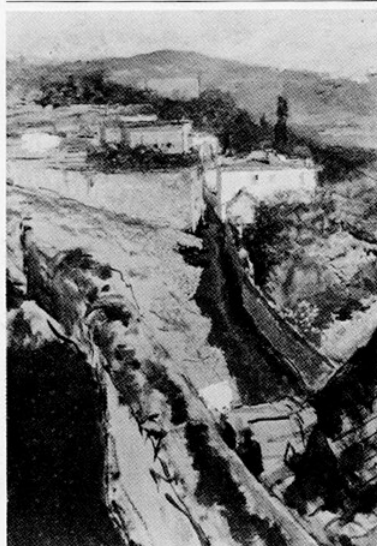
Exp. Fortuny, 1940. Cat. núm. 223, p. 67

Guia 1953, p. 16

FOLCH I TORRES. *Fortuny*, pp. 142-145, 151-153 i 167-170. Reus, 1962

Exp. Fortuny, 1974. Cat. núm. 815

MAM 10698

898 Paisatge de Granada

No firmat ni datat. Cap a 1870-1872
Oli sobre tela
80 x 44 cm
Adquirit a la Casa Jacobi de París, 1922

Observ.: A l'angle inferior esquerre du el segell de la testamentaria

Bibl.: *Cat. 1926*, núm. 13, p. 107
Exp. Fortuny, 1940, Cat. núm. 212, p. 69
Guía 1953, p. 16
Exp. Fortuny, 1974, Cat. núm. 1843

MAM 10701

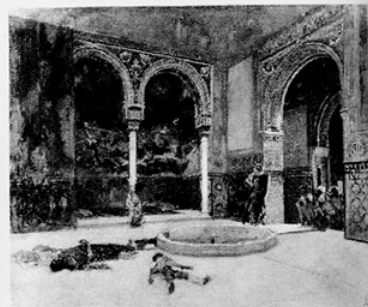
899 Paisatge

No firmat ni datat
Oli sobre tela
30 x 50 cm
Donatiu dels hereus de confiança de Concepció Santaló, vídua de Plana, en memòria de Joaquim Borralleras i Alexandre Plana, 1948

Observ.: A l'angle inferior esquerre du el segell de la testamentaria

Bibl.: *Exp. Fortuny, 1974*, Cat. núm. 1844

MAM 43905

900 La matança dels Abencerrajes

No firmat ni datat (Granada, 1871)
Oli sobre tela
73 x 93 cm

Adquirit el 1949. Pintura subhastada a l'Hôtel Drouot de París el 1875 junt amb les altres obres del taller de Fortuny. Va pertànyer a diferents col·leccions franceses i finalment va tornar-se a subhastar al mateix Hôtel Drouot el 1948

Observ.: L'obra és inacabada.
A l'angle inferior dret du el segell de la testamentaria.

El Departament de dibuixos posseeix dos dibuixos preparatoris d'aquesta obra

Bibl.: BEAUMON, DAVILLIER, DUPONT-AUBERVILLE. *Atelier de Fortuny*. Cat. núm. 63, p. 29. París, 1875
DAVILLIER. *Fortuny*. Cat. p. 153. París, 1875
MIQUEL I BADIA. *Fortuny*. Cat. núm. 63, p. 66. Barcelona, 1887

901 La senyoreta del Castillo al seu llit de mort

Firmat *Fortuny* a l'angle inferior esquerre
No datat. Cap a 1872
Oli sobre tela
57,5 x 70,5 cm
Adquisició, 1922. Antiga col·lecció comte de Pradere

Observ.: La retratada era filla del propietari de la fonda Los siete suelos, de Granada, on s'allotjà el matrimoni Fortuny

Bibl.: *Cat. 1926*, núm. 11, p. 107
FORTUNY Y MADRAZO. *Fortuny*. Bolonya, 1933. Reprod. lám. 41
Exp. Fortuny, 1940. Cat. núm. 219, p. 70
Guía 1953, p. 16
FOLCH I TORRES. *Fortuny*, pp. 155 i 156.
Reus, 1962
Exp. Fortuny, 1974. Cat. núm. 1849

MAM 10699

902 Estudi per a "El jardí dels poetes"

No firmat ni datat. Cap a 1874
Oli sobre fusta
19 x 13 cm
Llegat Marià Fortuny i Madrazo, 1951

Observ.: Es tracta d'una fusta que forma part de la caixa paleta de Fortuny (MAM 45966). Al revers es llegeix: *Etude pour le Jardin des Poetes./ Sa prope jambe*. L'obra definitiva *El Jardí dels poetes*, començada a Granada el 1872 va acabar-la a París. Posteriorment aquesta obra va desaparèixer en un incendi. El Departament de Dibuixos del Museu conserva vint-i-quatre dibuixos preparatoris d'aquesta obra. A l'angle inferior esquerre du el segell de la testamentaria

Bibl.: *Exp. Fortuny, 1974*. Cat. núm. 1861

MAM 45967

Guía 1953, p. 16
Exp. Fortuny, 1974. Cat. núm. 1840
Exp. Fortuny. Castres, 1974. Cat. núm. 80, p. 39

MAM 44189

903 Paisatge

No firmat ni datat
Oli sobre fusta
14,3 × 20,5 cm
Llegat Marià Fortuny i Madrazo, 1951

Observ.: Apunt realitzat al fons de la caixa-paleta de pintures de Fortuny

Bibl.: *Exp. Fortuny, 1974*. Cat. núm. 228

MAM 45966

904 Retrat de Federico de Madrazo, cec

Firmat *M. Fortuny* a l'angle inferior esquerre
No datat
Oli sobre tela
55 × 36,5 cm
Adquisició, 1963

MAM 113730

905 Matèria M

Firmat *Fossas* a l'angle inferior dret del suport. No datat
Oli sobre tela damunt suport de fusta
38 × 46 cm
Donatiu artista, 1963

Observ.: A l'angle inferior esquerre del suport es llegeix: MATERIA m

MAM 69377